

Αντιναύαρχος ε.α. Δημήτριος Δελημιχάλης, πρώην Διοικητής Ναυτικού Σταθμού Κέρκυρας.

Ναρκοθέτηση Στενού Κερκύρας 1946 (Αλβανία – Ηνωμένο Βασίλειο)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1 Η υπόθεση του Στενού της Κέρκυρας (Corfu Channel case) αποτελεί την πρώτη υπόθεση δημόσιου διεθνούς δικαίου που ανέλαβε το Διεθνές Δικαστήριο, το 1947 με θέμα την ανάθεση κρατικής ευθύνης σχετικά με βλάβες που προέκυψαν στην θάλασσα καθώς και την αρχή της αβλαβούς διέλευσης η οποία επιτρέπεται από το Δίκαιο της Θάλασσας.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

2. Οι ακτές της Αλβανίας είχαν ναρκοθετηθεί εκτενώς από τις Γερμανικές Δυνάμεις κατά τον Βο Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ μετά το τέλος του πολέμου η Αλβανία δεν είχε τα μέσα να αντιμετωπίσει την απειλή. Την αποστολή αυτή ανέλαβε ένας βρετανικός στολίσκος ναρκαλιευτικών της 153ης μοίρας Ναρκαλιευτικών, ο οποίος από τις 11 μέχρι τις 13 Οκτωβρίου 1944 δημιούργησε ένα ασφαλές δίαυλο στο στενό της Κέρκυρας. Της αρχικής εκκαθάρισης ακολούθησαν επιχειρήσεις ελέγχου (check minesweeping) από την 8η μοίρα Ναρκαλιευτικών, όπου και απωλέσθει το HMS Regulus στις 12 Ιανουαρίου 1945 όταν προσέκρουσε σε νάρκη. Το πλοίο βυθίστηκε 46 λεπτά μετά την πρόσκρουση. Τα τέλη του 1945 η International Routing and Reporting Authority κοινοποίησε στην διεθνή ναυσιπλοΐα ότι οι διαδρομές 18/32 και 18/34 στο στενό Κερκύρας και τα αλβανικά χωρικά ύδατα ήταν καθαρές από νάρκες.

3. Στις ανωτέρω διαδρομές στις 15 Μαΐου 1946, έπλεαν τα Βρετανικά καταδρομικά "ORION" και "SUPERB", στο βόρειο κομμάτι του στενού της Κέρκυρας, όταν δέχτηκαν πυρά από το πυροβολικό της Αλβανίας, χωρίς όμως τα πυρά να πλήξουν κάποιο από τα δύο πλοία. Η Αλβανία ισχυρίστηκε, σε απάντηση της επίσημης διαμαρτυρίας του Η.Β, ότι τα πλοία παραβίασαν τα χωρικά της ύδατα, καθώς η διέλευση από το στενό της Κέρκυρας απαιτούσε άδεια την οποία το Ηνωμένο Βασίλειο δεν διέθετε.

4. Οι Βρετανοί θεώρησαν ότι η αβλαβής διέλευση από το Στενό είναι αναφαίρετο δικαίωμα τους και το γεγονός αυτό ώθησε το Ηνωμένο Βασίλειο να διατάξει νέες ναυτικές μονάδες να πλεύσουν στην περιοχή. Στις 22 Οκτωβρίου ομάδα πλοίων αποτελούμενη από τα καταδρομικά MAURITIUS και LEANDER και τα αντιτορπιλικά "SAUMAREZ" και "VOLAGE" απέπλευσαν από Κέρκυρα και εισήλθαν στο στενό. Το προσωπικό των πλοίων, ευρίσκετο σε ετοιμότητα, με εντολή να απαντήσουν άμεσα σε τυχόν πυρά όταν το SAUMAREZ προσέκρουσε σε νάρκη στην ΔΕ πλευρά, λίγο πρώρα από την γέφυρα του και υπέστη σοβαρή ζημιά, με 35 άτομα να χάνουν την ζωή τους. Καθώς το SAUMAREZ αδυνατούσε να χειρίσει με ένα μεγάλο μέρος του πλοίου να έχει

απωλεστεί, το VoLAGE διατάσσεται να κινηθεί για υποβοήθηση του SAUMAREZ. Κατά την προσπάθεια ρυμούλκησης το VOLAGE προσκρούει σε δεύτερη νάρκη, με αποτέλεσμα και ακόμα απώλειες και 42 τραυματίες ενώ τα πρώτα περίπου 12 μέτρα της πλήρης να έχουν αποκοπεί από το υπόλοιπο πλοίο. Οι ηρωικές προσπάθειες των πληρωμάτων καθώς και το προσωπικό που εστάλη για βοήθεια από τα MAURITIUS και LEANDER επιτρέπει στα πλοία να επιπλεύσουν μέχρι την ρυμούλκηση τους στον λιμένα της Κέρκυρας από τα MAURITIUS και LEANDER.

5. Στις 12 και 13 Νοεμβρίου, το βασιλικό ναυτικό με την επιχείρηση RETAIL επέτυχε την εκκαθάριση του στενού από νάρκες και εντός των αλβανικών χωρικών υδάτων, χωρίς προηγούμενη άδεια, με την Αλβανία να ισχυρίζεται ότι παραβιάστηκαν τα χωρικά της ύδατα, καταθέτοντας επίσημη διαμαρτυρία στα Ηνωμένα Έθνη. Συνολικά 22 νάρκες εκκαθαρίστηκαν και καθώς στάλθηκαν στην Μάλτα για εξέταση προέκυψε ότι επρόκειτο για αγκυροβολημένες νάρκες GY γερμανικής προελεύσεως. Κατά την διάρκεια της εκδίκασης στο Διεθνές Δικαστήριο μάρτυρας δήλωσε ότι στην περιοχή λίγο καιρό πριν το συμβάν της 26ης Οκτωβρίου (17 ή 18 Οκτωβρίου) έπλεαν στην περιοχή δύο Γιουγκοσλαβικές ναρκοθέτιδες τύπου Marian, (Albona class minelayer) οι οποίες είχαν αποπλεύσει από την περιοχή του Σιμπένικ (σημερινή Κροατία) φορτωμένες με 40-45 αγκυροβολημένες γερμανικές νάρκες τύπου Y, τις οποίες είχαν αφήσει οι κατοχικές Γερμανικές δυνάμεις. Ο ίδιος μάρτυρας δήλωσε ότι την επόμενη μέρα οι ναρκοθέτιδες κατέπλευσαν στο Σίμπενικ με τις ναρκογραμμές τους εγκατεστημένες αλλά χωρίς φόρτο ναρκών, γεγονός που δήλωνε ότι το ως τότε εκκαθαρισθέν τμήμα του στενού είχε εκ νέου ναρκοθετηθεί.

Εικόνα 1 Ναρκοθέτιδα Albond Class

6. Το Ηνωμένο Βασίλειο έφερε το θέμα ενώπιον του συμβουλίου ασφαλείας, το οποίο δέχτηκε να εξετάσει το αίτημα, με ένσταση της Σοβιετικής Ένωσης. Η τελευταία έθεσε βέτο σε ψήφισμα του Συμβουλίου το οποίο θα βάρυνε την Αλβανία με την έμμεση ευθύνη για το θαλάσσιο ναρκοπέδιο. Τελικά, το Συμβούλιο Ασφαλείας, με αποχή της Σοβιετικής Ένωσης, πρότεινε στις δύο χώρες να επιλύσουν την διαφορά τους στο Διεθνές Δικαστήριο, σύμφωνα με το κεφάλαιο vi: ειρηνική επίλυση διαφορών και συγκεκριμένα το άρθρο 36 παρ. 3.

7. Το Ηνωμένο Βασίλειο κατέφυγε έτσι στο δικαστήριο, με αίτηση που κατατέθηκε στις 22 Μαΐου 1947 και κατηγορούσε την Αλβανία ότι ναρκοθέτησε άμεσα το στενό ή ότι επέτρεψε σε τρίτο κράτος να το πράξει. Αν και η Αλβανία ουδέποτε αποδείχθηκε ένοχη για ναρκοθέτηση της περιοχής, εν τέλει θεωρήθηκε συνεργός στην πόντιση και τιμωρήθηκε να πληρώσει αποζημίωση (843.947 £) στο Ηνωμένο Βασίλειο ενώ το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι Βρετανοί παραβίασαν κυριαρχικά δικαιώματα της Αλβανίας εκτελώντας ναρκαλιεία στα χωρικά ύδατα τους άνευ εγκρίσεως.

Πληροφορίες από ιστορικό αρχείο ΔΝΑΡ για ποντισθέντα ναρκοπέδια Β ΠΠ

8. Κατά τη διάρκεια του Β'ΠΠ στον Ελλαδικό χώρο ποντίσθηκαν 17419 Νάρκες, από αυτές οι 6225 που δεν αχρηστεύθηκαν από τον καιρό αλιεύθηκαν από τα ναρκαλιευτικά σε μία συνεχή προσπάθεια που διήρκησε πέντε σχεδόν χρόνια. Ειδικότερα στην θαλάσσια περιοχή της Κέρκυρας έχουν ποντισθεί ναρκοπέδια στις βόρειες, δυτικές και νότιες ακτές σύμφωνα με το ακόλουθο σχήμα.

Εικόνα 2. Ναρκοπέδια Κέρκυρας Β ΠΠ

9. Οι νάρκες που ποντίσθηκαν είναι αγκυροβολημένες, γερμανικές τύπου G και βρετανικές τύπου VICKERS και η ιταλική TORPENTINO οι οποίες ενεργοποιούνταν καθώς το διερχόμενο πλοίο ερχόταν σε επαφή μαζί τους προκαλώντας τους σοβαρές ζημιές ή ακόμη και βύθιση. Πιο συγκεκριμένα οι τύποι των αγκυροβολημένων ναρκών είναι οι γερμανικές νάρκες GR, GX, GY, GV και η Βρετανική VICKERS, στοιχεία των οποίων περιγράφονται στις επόμενες παραγράφους

10. Πλοία του Πολεμικού μας Ναυτικού έχουν εκτελέσει επιχειρήσεις εκκαθάρισης στην θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κέρκυρας και Αλβανίας. Όσον αφορά το ναρκοπέδιο που περιλαμβάνει κυρίως τα Στενά Αλβανίας Κέρκυρας η εκκαθάριση του έγινε το 1958 χωρίς κάποια παρατήρηση, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι οι επιχειρήσεις εκκαθάρισης των Βρετανών το 44 και 45 αλλά και οι επακόλουθες (Νοέμβριο 46) της ναρκοθέτησης που οδήγησαν στα γεγονότα του Οκτωβρίου του 46 ήταν αποτελεσματικές.

11. Στο ναρκοπέδιο Βόρεια και Δυτικά Κέρκυρας εκτελέστηκε εκκαθάριση από 10-3-53 μέχρι 27-3-53 από στολίσκο ΔΑΚ όπου και εκκαθαρίστηκε διάυλος από Άγιο Στέφανο μέχρι νησίδος ΚΡΑΒΙΑ (Δυτικά Κέρκυρας) εύρους 1500 γυαρδών με την καταστροφή 25 ναρκών GY, 9 GX.

Γενικά Στοιχεία για τον τρόπο ενεργοποίησης των αγκυροβολημένων ναρκών επαφής

1 Η πρώτη και πιο κοινή μέθοδος ενεργοποίησης μίας νάρκης είναι με την επαφή, όπου ένα διερχόμενο σκάφος πρέπει να ακουμπήσει τμήμα της νάρκης ώστε να λειτουργήσει ο πυροδοτικός μηχανισμός αυτής.

2. Σημαντική συνεισφορά σε αυτόν τον τομέα αποδίδεται στον Ρώσο επιστήμονα B. S. Jacobi, ο οποίος το 1847, ερεύνησε και δοκίμασε με επιτυχία νάρκες γαλβανικής κρούσης (όπως οι νάρκες ηλεκτροεπαφής) στις οποίες η δημιουργία ηλεκτρικού ρεύματος, το οποίο προκαλείται από την επαφή του μεταλλικού πλοίου με τμήμα της νάρκης, θα προκαλέσει την έκρηξη της εκρηκτικής ύλης που περιέχεται στην νάρκη. Αντίστοιχη έρευνα οργανώθηκε στην Μεγάλη Βρετανία για την δημιουργία ενός πυροδοτικού μηχανισμού που θα απαιτούσε πρόσκρουση μικρότερης έντασης και αμεσότερης ενεργοποίησης της έκρηξης. Η πρόοδος στην μηχανική αλλά και στην χημεία, συνεπικουρούμενες από καινοτομίες στις ηλεκτρικές μεθόδους ενεργοποίησης εκρηκτικών, οδήγησε την Γερμανία στην ανακάλυψη μιας απλής χημικά ενεργοποιούμενης νάρκης στην οποία ένα φιαλίδιο οξέος περιέχεται σε ένα μολύβδινο κεράτιο το οποίο προεξέχει της νάρκης. Καθώς το πλοίο προσέκρουε σε μία τέτοια νάρκη, λύγιζε το εξωτερικό μαλακό μολύβδινο άκρο, θρυμματίζοντας το εσωτερικό γυάλινο φιαλίδιο επιτρέποντας στο οξύ να κινηθεί προς δύο ηλεκτρικές επαφές και να δημιουργήσει μία μπαταρία η οποία ηλεκτρικά ενεργοποιούσε την εκρηκτική ύλη. Η ανακάλυψη αυτή αποδίδεται στον Γερμανό Dr Alfred Hertz το 1868 του German Mine Defense Laboratory ενώ τα κεράτια αυτά έγιναν γνωστά ως κεράτια Hert (Hertz horn) και χρησιμοποιήθηκαν ως η πιο κοινή μέθοδος ενεργοποίησης ναρκών επαφής.

3. Με στόχο την επέκταση της εμβέλειας ενεργοποίησης των ναρκών επαφής, μερικές νάρκες ήταν εξοπλισμένες με επεκτάσεις γνωστές ως snag lines , οι οποίες ήταν συρματόσχοινα 20-30 μέτρων κολλημένα στις άκρες των κερατίων τα οποία

καθώς το πλοίο έπλεε πλησίον της νάρκης έμπλεκε με το πλοίο και λύγιζε ή τραβούσε το κεράτιο της νάρκης και επομένως προκαλούσε την ενεργοποίηση αυτής.

Εικόνα 3. Κεράτιο Hertz σε πραγματικές διαστάσεις (17.5X7X7cm)

Αγκυροβολημένη νάρκη GR

Εικόνα 4 Αγκυροβολημένη νάρκη GR

Σχήμα: Σφαιρικό

Χρώμα: Μαύρο

Διάμετρος : 33.5 ίντσες (0.851 μέτρα)

Εκρηκτική ύλη 90 lbs (41 kg) Hexanite (ισοδύναμο με 50 kg TNT).

Χαρακτηριστικά : Διαθέτει πέντε κεράτια Hertz από μόλυβδο που προεξέχουν της νάρκης, στα οποία περιέχεται το φιαλίδιο οξέος. Με την πρόσκρουση/επαφή στη νάρκη, λυγίζει το εξωτερικό μαλακό μολύβδινο άκρο, θρυμματίζοντας το εσωτερικό γυάλινο φιαλίδιο επιτρέποντας στο οξύ να κινηθεί προς δύο ηλεκτρικές επαφές και να δημιουργήσει μία μπαταρία η οποία ηλεκτρικά ενεργοποιούσε την εκρηκτική ύλη. Είναι διατεταγμένα ένα στην κορυφή και τέσσερα ισοκατανεμημένα κεράτια στο άνω ημισφαίριο της νάρκης. Δύο (2) κεράτια επαφής για δημιουργία ηλεκτρικού ρεύματος, το οποίο προκαλείται από την επαφή του μεταλλικού πλοίου με τμήμα της νάρκης και προκαλεί την έκρηξη της εκρηκτικής ύλης που περιέχεται στην νάρκη, ισοκατανεμημένα στο κάτω ημισφαίριο

Αγκυροβολημένη νάρκη GX

Εικόνα 5 Γερμανική νάρκη GY*

Πανομοιότυπη με την νάρκη GY* με την διαφορά ότι δεν έχει σύνδεσμο για άνω κεραία (Upper Antenna Connector)

Σχήμα: Σφαιρικό

Χρώμα : Μαύρο

Διάμετρος: 40 ίντσες (1.015 μέτρα)

Μήκος: 46 ίντσες (1.168 μέτρα)

Εκρηκτική ύλη 330 lbs (165 kg) Hexanite (ισοδύναμο με 200 kg TNT)

Χαρακτηριστικά : Διαθέτει πέντε κεράτια Hertz, που προεξέχουν της νάρκης, στα οποία περιέχεται το φιαλίδιο οξέος. Με την πρόσκρουση/επαφή στη νάρκη, λυγίζει το εξωτερικό μαλακό μολύβδινο άκρο, θρυμματίζοντας το εσωτερικό γυάλινο φιαλίδιο επιτρέποντας στο οξύ να κινηθεί προς δύο ηλεκτρικές επαφές και να δημιουργήσει μία μπαταρία η οποία ηλεκτρικά ενεργοποιούσε την εκρηκτική ύλη. Είναι διατεταγμένα στο άνω ημισφαίριο (ένα κεντρικό στην κορυφή και τέσσερα ισοκατανεμημένα στο άνω ημισφαίριο της νάρκης),

Αγκυροβολημένη νάρκη GY

Εικόνα 6 Γερμανική νάρκη GY*

Σχήμα : Δύο ημισφαίρια συγκολλημένα σε μία βίδα 2 ιντσών

Χρώμα: Μαύρο

Διάμετρος : 48 ίντσες (1.219 μέτρα)

Μήκος : 46 ίντσες (1.168 μέτρα)

Εκρηκτική ύλη 660 lbs (330 kg) Hexanite (ισοδύναμο με 400 kg TNT)

Χαρακτηριστικά :

Διαθέτει επτά κεράτια συνολικά, πέντε Hertz τα οποία προεξέχουν της νάρκης, στα οποία περιέχεται το φιαλίδιο οξέος. Με την πρόσκρουση/επαφή στη νάρκη, λυγίζει το εξωτερικό μαλακό μολύβδινο άκρο, θρυμματίζοντας το εσωτερικό γυάλινο φιαλίδιο επιτρέποντας στο οξύ να κινηθεί προς δύο ηλεκτρικές επαφές και να δημιουργήσει μία μπαταρία η οποία ηλεκτρικά ενεργοποιούσε την εκρηκτική ύλη. Είναι διατεταγμένα στο άνω ημισφαίριο (ένα κεντρικό στην κορυφή και τέσσερα ισοκατανεμημένα στο άνω ημισφαίριο της νάρκης) και δύο κεράτια επαφής για δημιουργία ηλεκτρικού ρεύματος, το οποίο προκαλείται από την επαφή του μεταλλικού πλοίου με τμήμα της νάρκης και προκαλεί την έκρηξη της εκρηκτικής ύλης που περιέχεται στην νάρκη, σε άγκιστρα ισοκατανεμημένα στο κάτω ημισφαίριο

Αγκυροβολημένη νάρκη GY*

Η αγκυροβολημένη νάρκη GY* είναι πανομοιότυπη με την γερμανική νάρκη GY με την μόνη διαφορά ότι ήταν εξοπλισμένη επιπρόσθετα με εκρηκτικό flooder , της εκρηκτικός μηχανισμός που γέμιζε την νάρκη με νερό ή/και με ένα ωρολογιακό μηχανισμό 80 ή 200 ημερών για την αδρανοποίηση της νάρκης.

Αγκυροβολημένη νάρκη GV

Εικόνα 7 Γερμανική νάρκη GV

Η νάρκη GV ήταν πανομοιότυπη με την νάρκη GY* επιπρόσθετα εξοπλισμένη με κεραία (antenna), ενώ το κεντρικό κεράτιο στο άνω ημισφαίριο είχε αντικατασταθεί από πλάκα ηλεκτροδίων σε σχήμα πιάτου.

Σχήμα Σφαιρική με πλάκα ηλεκτροδίων από χαλκό στην κορυφή

Χρώμα Μαύρο ή γκριζο

Διάμετρος 40 ίντσες (1.016 μέτρα)

Εκρηκτική ύλη 330 lbs (150 kg) Hexanite (ισοδύναμο με 182 kg TNT)

Χαρακτηριστικά : Διαθέτει πλάκα ηλεκτροδίων στην κορυφή και τέσσερα κεράτια Hertz τα οποία προεξέχουν της νάρκης, στα οποία περιέχεται το φιαλίδιο οξέος. Με την πρόσκρουση/επαφή στη νάρκη, λυγίζει το εξωτερικό μαλακό μολύβδινο άκρο, θρυμματίζοντας το εσωτερικό γυάλινο φιαλίδιο επιτρέποντας στο οξύ να κινηθεί προς δύο ηλεκτρικές επαφές και να δημιουργήσει μία μπαταρία η οποία ηλεκτρικά ενεργοποιούσε την εκρηκτική ύλη. Είναι διατεταγμένα ισοκατανεμημένα στο άνω ημισφαίριο της νάρκης

Κεραία: Άνω , διάμετρος 5 mm, με σφαιρικό πλωτήρα διαμέτρου 0,444μ. Κάτω χάλκινο πλέγμα καλύπτει το σχοινί συρματόσχοινο του αγκυρίου κρατώντας το όμως μονωμένο από αυτό με λαστιχένια θήκη.

Νάρκη VICKERS

Εικόνα 8 Βρετανική Νάρκη VICKERS

Σχήμα :Σφαιρικό

Χρώμα : Μαύρο

Διάμετρος: 32.9 ίντσες (0.836 μέτρα)

Εκρηκτική ύλη 220 lbs (100 kg) TNT

Χαρακτηριστικά : Διαθέτει πέντε κεράτια Hertz από μόλυβδο τα οποία προεξέχουν της νάρκης, στα οποία περιέχεται το φιαλίδιο οξέος. Με την πρόσκρουση/επαφή στη νάρκη, λυγίζει το εξωτερικό μαλακό μολύβδινο άκρο, θρυμματίζοντας το εσωτερικό γυάλινο φυαλίδιο επιτρέποντας στο οξύ να κινηθεί προς δύο ηλεκτρικές επαφές και να δημιουργήσει μία μπαταρία η οποία ηλεκτρικά ενεργοποιούσε την εκρηκτική ύλη. Είναι διατεταγμένα ένα στην κορυφή και τέσσερα ισοκατανεμημένα κεράτια στο άνω ημισφαίριο της νάρκης.

Νάρκη TORPENTINO

Εικόνα 9 Ιταλική Νάρκη Torpentino

Σχήμα: Ωοειδές

Χρώμα: Μαύρο

Μήκος: 40 ίντσες (103 εκατοστά)

Διάμετρος: 33 ίντσες (0.84 μέτρα)

Εκρηκτική ύλη 275 lbs (125 kg) TNT

Χαρακτηριστικά : Διαθέτει έξι κεράτια Hertz από μόλυβδο τα οποία προεξέχουν της νάρκης, στα οποία περιέχεται το φιαλίδιο οξέος. Με την πρόσκρουση/επαφή στη νάρκη, λυγίζει το εξωτερικό μαλακό μολύβδινο άκρο, θρυμματίζοντας το εσωτερικό γυάλινο φιαλίδιο επιτρέποντας στο οξύ να κινηθεί προς δύο ηλεκτρικές επαφές και να δημιουργήσει μία μπαταρία η οποία ηλεκτρικά ενεργοποιούσε την εκρηκτική ύλη. Είναι διατεταγμένα ισοκατανεμημένα στο άνω ημισφαίριο της νάρκης. Στο κέντρο του άνω ημισφαιρίου υφίσταται μηχανισμός επέκτασης για χρήση κεραίας (antenna) ή snagline.

Βιβλιογραφία

- Ιστορικό Αρχείο Διοικήσεως Ναρκόπολέμου
- «Αλβανικαί Νάρκαι εις τον Δίαυλο της Κέρκυρας» Πύρρου Γιαννόπουλου Ηπειρώτου (Πρώτη Έκδοση 1947) εκδόσεις Ελίκρανον
«Η ναρκαλιεία στις Ελληνικές θάλασσες 1944-1949» Αντιναυάρχου Αριστείδη Γιαννόπουλου, (1980)
«The case of the Corfu Minefield» Hector A. Munro , Modern Law Review
- «Naval Mine Warfare : Politics to Practicalities, Captain Chris O'Flaherty RN